

Nr 15.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående anmälningsskyldighet för industriföretag rörande förestående inskränkningar i driften.

I en inom andra kammaren under nr 141 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottets handläggning, föreslå herrar *Andersson* i Malmö och *Svensson* i Alingsås, att riksdagen måtte besluta hemställa till regeringen om en utredning rörande anmälningsskyldighet för industriföretag om inskränkningar i driften, varunder de spörsmål, som berörts i motionen, komma under omprövning.

Rörande den närmare motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttrande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen*, varjämte *Landsorganisationen i Sverige*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Sveriges industriförbund* och *Tjänstemännens centralorganisation* beretts tillfälle avgiva yttrande i ärendet.

Sedan år 1944 har mellan arbetsmarknadsstyrelsen och Industriens produktionsråd funnits en överenskommelse om frivilligt varsel vid driftsnedläggelser, driftsinskränkningar och permitteringar. Enligt överenskommelsen ha industriföretagen att till myndigheterna meddela det antal arbetare, som under de närmast följande två månaderna väntas behöva permitteras eller avskedas. Eventuella meddelanden av detta slag lämnas på det rapportkort rörande sysselsättningsläget, som företagen månatligen via länsarbetsnämnderna översända till socialstyrelsen. Länsarbetsnämnden bokför i sitt sysselsättningsregister de lämnade varseluppgifterna och tillställer arbetsmarknadsstyrelsen ett sammandrag av desamma. Inom styrelsen göres en sammanställning av uppgifterna från hela landet.

Vid permitteringar och avskedanden av större omfattning ha företagen också att meddela detta till vederbörande branschförening för vidare befordran till Industriens produktionsråd. Mellan produktionsrådet och arbetsmarknadsstyrelsen uppehålls ett fortlöpande samarbete i bland annat hithörande frågor.

Rörande denna överenskommelse och bakgrunden till dess träffande ha *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* i sitt gemensamma utlåtande anfört följande.

I slutet av kriget räknades med att under en övergångsperiod svårigheter skulle kunna uppstå att upprätthålla sysselsättningen framför allt inom de industrier, vilkas kapacitet i betydande grad togs i anspråk för

militära beställningar. För att i någon form praktiskt underlätta industrieföretagens omställning från krigs- till fredsproduktion bildade Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund gemensamt Industriens Omställningskommitté, sedermera Industriens Produktionsråd. En av rådets viktigaste uppgifter blev att vara kontaktorgan mellan industrien och de statliga myndigheterna i frågor, som hade samband med driftinskränkningar och driftsnedläggelser samt att bistå företagen vid lösandet av de problem, som aktualiserades genom dylika händelser.

För att de statliga arbetsmarknadsorganen i god tid skulle bli informerade om väntade förändringar i arbetsmarknadsläget träffade Omställningskommittén i mitten av 1944 en överenskommelse med dåvarande Arbetsmarknadskommissionen, numera Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen, om införande av ett frivilligt varselsystem beträffande driftinskränkningar och driftsnedläggelser. Enligt denna skulle till Industriförbundet anslutna företag på den sysselsättningsrapport, som månatligen via länsarbetsnämnden insändes till Socialstyrelsen, ange om permitteringar eller avskedanden i större omfattning vore att vänta under de närmaste två månaderna. Rapporteringsskyldigheten har sedermera något utvidgats. Liknande förhandsinformationer skulle även lämnas till vederbörande branschorganisation för att vidarebefordras till Industriens Omställningskommitté.

Under den närmast följande tiden förekommo driftinskränkningar vid ett icke obetydligt antal företag. Varselsystemet fungerade därvid tillfredsställande. I produktions- och avsättningsförhållandena inom industrin skedde emellertid senare en markant omsvängning, så att läget ända intill senaste tid kännetecknats av en genomgående och betydande brist på arbetskraft. För den alldeles övervägande delen av industrieföretagen ha under denna tid permitteringar eller avskedanden av någon betydelse icke förekommit, varför varselsystemet icke behövt träda i funktion. Inom bland annat cellulosaindustrin lades emellertid driften ned definitivt vid ett mindre antal anläggningar, beroende på brist på råvaror. Myndigheterna under rättades därvid i god tid. Då det i flertalet fall visade sig möjligt att få i gång ny industriell verksamhet i den nedlagda industrins ställe, medförde driftsnedläggelserna inga större problem för den friställda arbetskraften och de berörda kommunerna.

Motionärernas förslag om en utredning rörande anmälningsskyldighet för industrieföretag om driftinskränkningar tillstyrkes av *Landsorganisationen* och *Tjänstemännens centralorganisation*. Dessa organisationer ha dock icke tagit ställning till frågan om formen för en skärpt reglering av ifrågasvarande spørsmål. TCO framhåller sålunda, att det vore uppenbart att det skulle innebära en klar fördel om skyldighet föreläge för företaget att meddela kommun och arbetsmarknadsorganen om en förestående driftinskränkning. Huruvida detta borde åstadkommas lagstiftningsvägen eller via överenskommelser mellan industrien och arbetsmarknadsstyrelsen borde enligt TCO utredas.

Landsorganisationen har uttalat, att man vid en vikande konjunktur icke torde kunna förlita sig enbart på de frivilliga utfästelser i fråga om anmälning, som redan tidigare lämnats av industriens egna organisationer, utfäs-

telser som för övrigt endast avsåge till dessa organisationer anslutna företag. Landsorganisationen har vidare framhållit följande.

Det av motionärerna åberopade fallet av driftsnedläggelse har på ett drastiskt sätt aktualiserat den fråga som avses med utredningsyrkandet. Av den omständigheten att dylika fall under senare år — med den goda sysselsättningskonjunktur som under dem varit rådande — varit förhållandevis sällsynta kan man icke draga slutsatsen att en skärpt skyldighet att anmäla planerade driftsinskränkningar vore opåkallad. Vid en vikande konjunktur torde man få räkna med nya fall, i vilka nedläggelse eller inskränkning av företags drift kommer att vidtagas med så kort varsel att åtgärder icke medhinnas för den berörda arbetskraftens omflyttning eller för övervägande av driftsomläggning eller andra åtgärder i syfte att neutralisera driftsinskränkningens skadeverkningar.

Landsorganisationen har vidare erinrat om att enligt § 6 i avtalet 1946 mellan Svenska arbetsgivareföreningen och LO om företagsnämnder skall, när fråga uppkommer om nedläggande, inställelse eller väsentlig inskränkning av ett företags drift, i så god tid som möjligt innan dylik åtgärd vidtages samråd därom äga rum inom företagsnämnden. Därest sådan åtgärd anmäles till offentlig myndighet, skall enligt samma bestämmelse dylik anmälan delgivas nämnden och denna fortlöpande hållas underrättad om ärendets utveckling. Ej heller dessa föreskrifter, som ju enligt sakens natur endast avse underrättelse till de anställda och icke anmälan till arbetsmarknadsmyndigheterna, erbjuda emellertid enligt Landsorganisationen någon betryggande garanti för att varsel verkligen lämnas inom tid som med hänsyn till arbetskraftens intressen kan anses skäligen.

Även TCO har erinrat om § 6 i avtalet om företagsnämnder och uttalat, att personalens intressen i det av motionärerna nämnda avseendet böra vara tillgodosedda vid företag vid vilka företagsnämnder finnas inrättade.

Arbetsmarknadsstyrelsen har — under hänvisning till en nyligen träffad överenskommelse rörande effektivisering och aktualisering av varselsystemet, för vilken redogörelse lämnas i styrelsens utlåtande — uttalat sig för att den i det föregående omnämnda frivilliga överenskommelsen bibehålles med de förändringar varom uppgörelse numera träffats. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* ha i gemensamt utlåtande avstyrkt motionen under hänvisning till den överenskommelse som sålunda slutits.

Arbetsmarknadsstyrelsen har understrukit, att det för arbetsmarknadsmyndigheterna självfallet är av största vikt att på ett så tidigt stadium som möjligt erhålla kännedom om förestående driftsnedläggelser, driftsinskränkningar och permitteringar inom näringslivet. Förutsättningarna för att på ett smidigt sätt kunna klara omställningsproblemen äro, framhåller styrelsen, helt naturligt väsentligt större, om tillräcklig tid för förberedelser står till förfogande, än om erforderliga åtgärder skola behöva improviseras i all hast.

Styrelsen anför vidare.

Med anledning av att särskilt under de senaste månaderna förekommit vissa driftsnedläggelser och driftsinskränkningar, om vilka arbetsmarknadsmyndigheterna icke i tillräckligt god tid blivit på förhand underrättade, har varselsystemets effektivitet och tillförlitlighet ifrågasatts. Bland annat den föreliggande riksdagsmotionen i ärendet är ett uttryck för detta. Arbetsmarknadsstyrelsen är helt naturligt icke heller nöjd med nuvarande ordning. En effektivisering av varselsystemet är nödvändig för att det på ett tillfredsställande sätt skall fylla sin uppgift. Det är angeläget, att företagen verkligen fullgöra de förpliktelser, som uppehållandet av ett frivilligt varselsystem medför.

Arbetsgivareföreningen och Industriförbundet har beträffande utvecklingen på arbetsmarknaden under senare tid och frågan om varselsystemets betydelse anført följande.

Under senare delen av föregående år inträdde en relativt snabb försämring i avsättningsmöjligheterna för vissa hemmamarknadsindustrier. Då det på detta stadium var ytterst vanskligt att bedöma, om avsättningssvårigheterna skulle bli av kort varaktighet eller voro ett uttryck för en anpassning av konsumtionen på något längre sikt, hölls produktionen uppe på en relativt hög nivå med lagerökning som följd. Det visade sig emellertid ganska snart, att någon förbättring i avsättningsmöjligheterna icke vore att vänta under den närmaste tiden. Ett betydande antal företag inom framför allt textil- och konfektionsindustrierna måste därför i början av detta år inskränka driften. Vid några företag nedlades driften definitivt. Det är riktigt, att myndigheterna därvid i några fall icke underrättades i så god tid som varit önskvärdt. Det finns emellertid ingen anledning att på denna grund ifrågasätta det nuvarande varselsystemets betydelse som ett smidigt och effektivt system för lämnande av förhandsinformationer till de statliga arbetsmarknadsorganen om planerade driftsinskränkningar och driftsnedläggelser. Man måste sålunda ha i minnet, att driftsinskränkningar under en följd av år i stort sett icke förekommit inom industrin och att det under sådana förhållanden är förklarligt, att bestämmelserna om varselsystemet icke alltid hållits aktuella. I det uppmärksammade Suchardfallet har företaget efter ingripande från Produktionsrådet, upprätthållit produktionen under mer än två månader efter det myndigheterna underrättats om driftsnedläggelsen, trots de stora förluster som därigenom åsamkats företaget. Även i några andra fall ha företagen efter rådets påpekanden ändrat sina dispositioner och utsträckt avvecklingsperioden.

I såväl arbetsmarknadsstyrelsens som Arbetsgivareföreningens och Industriförbundets yttranden har erinrats om de överläggningar som — i syfte att få till stånd en effektivisering och aktualisering av varselsystemet — under den senaste tiden ägt rum mellan arbetsmarknadsstyrelsen å ena sidan och Industriförbundet, Arbetsgivareföreningen och Industriens produktionsråd å andra sidan rörande åtgärder i anledning av driftsnedläggelse och driftsinskränkning m. m. Dessa överläggningar ha resulterat i en överenskommelse av följande lydelse.

Enligt varselsystemets nuvarande utformning skola industriföretagen i den rapport om den aktuella sysselsättningen, som månatligen via länsarbetsnämnden skall insändas till socialstyrelsen, jämväl lämna uppgift om antal arbetare, som under närmast följande två månader väntas behöva permitteras eller avskedas. Härutöver böra företagen, då fråga om permittering eller avskedande aktualiserats efter det rapporten till socialstyrelsen avsänts, taga kontakt med länsarbetsnämnden.

För att få till stånd ett bättre samarbete mellan industriföretagen och arbetsförmedlingsorganen i dessa frågor och göra varselsystemet mer effektivt skola organisationerna verka för att anslutna industriföretag (byggnadsindustrien omfattas icke av överenskommelsen) iakttaga följande regler.

I fortsättningen skall anmälan om väntade permitteringar eller avskedanden ske genom direkta informationer från företagsledningen till länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören. Uppgifter om dessa förhållanden skola däremot icke längre lämnas på sysselsättningsrapporten till socialstyrelsen.

Vid företagets kontakt med länsarbetsnämnden böra uppgifter lämnas om vid vilken tidpunkt avskedandena eller permitteringarna avses komma att genomföras, antalet anställda som beröras, driftsinskränkningens beräknade varaktighet samt orsaken till driftsinskränkningen.

Beträffande de fall av permitteringar och avskedanden för vilka rapporteringsskyldighet föreligger och den tidpunkt då länsarbetsnämnden på sätt ovan sagts skall underrättas har följande överenskommelse träffats.

a) *Definitiv driftsnedläggelse.*

Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i mycket god tid och under alla förhållanden senast två månader före driftsnedläggelsen.

b) *Driftsinställelse*, varmed avses totalt driftstopp under mer än 14 dagar. Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) senast 2 månader före driftsinställelsen.

Anmärkning till a) och b).

Dylika meddelanden behöva ej lämnas, då mindre än 10 arbetstagare beröras av åtgärden.

c) *Driftsinskränkning av mera väsentlig betydelse.*

Härvid skall hänsyn tagas icke blott till förhållandena sett ur företagets synpunkt utan även till åtgärdens väntade inverkan på arbetsmarknadsläget på orten och därmed på arbetsförmedlingsorganens möjligheter att omplacera den friställda arbetskraften. Av betydelse är därvid bland annat ortens storlek och näringslivets struktur. På mindre orter kan exempelvis friställande av 15 arbetare orsaka svårigheter och skall därför rapporteras, medan däremot på större orter permittering av ett förhållandevis större antal arbetare icke behöver omfattas av anmälningsskyldigheten. Om tveksamhet skulle uppstå huruvida rapporteringsskyldighet skall anses föreligga eller icke, bör företaget taga kontakt med Industriens Produktionsråd.

Meddelande om driftsinskränkning av här angivet slag lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) senast 2 månader före åtgärdens vidtagande eller, om i undantagsfall in-

skränkningen icke rimligen kunnat förutses redan 2 månader i förväg, i så god tid som möjligt.

Anmärkning till c)

Är det ur företagets synpunkt angeläget att speciell diskretion iakttages, kan underhandskontakt tagas med länsarbetsdirektören personligen med anhållan om diskretion.

d) Korttidspermittering.

Härmed avses permittering av mera väsentlig betydelse enligt ovanstående definition, meddelad på viss tid, ej överstigande 14 dagar.

Meddelande om dylik permittering bör lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i god tid före permitteringstillfället.

e) Fortlöpande arbetstidsförkortning.

Härmed avses sådan inskränkning av arbetstiden en eller flera dagar per vecka, som berör en mera väsentlig del av arbetsstyrkan.

Meddelande härom bör lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i god tid före åtgärdens vidtagande.

f) Permittering eller avskedande av säsongarbetare.

Meddelande lämnas till länsarbetsnämnden (länsarbetsdirektören eller arbetsförmedlingsinspektören) i så god tid som möjligt, innan arbetskraften kommer att friställas.

I sitt utlåtande har arbetsmarknadsstyrelsen slutligen framhållit, att meddelande om vad som sålunda överenskommits kommer att av Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund omedelbart delgivas samtliga delägare respektive medlemsföretag. Samtidigt understrykes vikten av att industriföretagen fullgöra de förpliktelser, som bestämmelserna innebära. Även företag, som icke tillhöra nämnda organisationer, samt vissa statliga och kommunala myndigheter komma enligt styrelsen att på lämpligt sätt informeras om den träffade överenskommelsen.

Utskottet. Det i förevarande motion framförda kravet på en utredning rörande anmälningsskyldighet för industriföretag om inskränkningar i driften berör ett arbetsmarknadsspörsmål av stor samhällelig vikt. Det är självfallet av väsentlig betydelse att arbetsmarknadsmyndigheterna samt vederbörande kommuner och anställda så tidigt som möjligt få kännedom om förestående driftnedläggelser eller driftinskränkningar inom företagen så att därav uppkommande problem kunna lösas på ett smidigt och effektivt sätt. Utskottet kan därför helt ansluta sig till motionärernas uppfattning om angelägenheten av att garantier skapas för att företagen fullgöra viss rapportskyldighet i nu nämnt hänseende. Såsom i motionen antytts och av det föregående närmare framgår, träffades redan år 1944 en överenskommelse mellan dåvarande arbetsmarknadskommissionen och

representanter för arbetsgivareföreningen och industriförbundet om införande av ett frivilligt varselsystem beträffande driftinskränkningar och driftnedläggelser. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller i sitt utlåtande över motionen, att vissa under de senaste månaderna inträffade händelser framkallat tvivel om ifrågavarande varselsystems effektivitet och tillförlitlighet och styrelsen förklarar, att den icke vore nöjd med den ordning som sålunda rått. Den föreliggande motionen ger uttryck för samma uppfattning. I syfte att få till stånd en effektivisering av det frivilliga varselsystemet har emellertid sedermera en ny överenskommelse träffats mellan arbetsmarknadsstyrelsen å ena sidan samt industriförbundet, arbetsgivareföreningen och industriens produktionsråd å andra sidan rörande åtgärder i anledning av driftnedläggelse och driftinskränkning m. m. Denna överenskommelse finnes intagen i arbetsmarknadsstyrelsens yttrande och har återgivits i det föregående. Med hänsyn till det läge, vari det av motionärerna resta spörsmålet sålunda numera befinner sig, anser utskottet det icke erforderligt att i enlighet med motionens yrkande föreslå riksdagen att hemställa hos Kungl. Maj:t om verkställande av utredning i ämnet. Därest erfarenheten ger vid handen att den frivilliga överenskommelse som nu slutits icke fungerar med tillräcklig effektivitet eller eljest väsentligt ändrade förhållanden skulle inträda, bör man emellertid enligt utskottet räkna med att ifrågavarande spörsmål kan komma att upptagas till förnyat övervägande.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 141 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1952.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander, Johanneson*, Nordenson*, Boo och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin, Nilsson i Landskrona, Persson i Norrby, Schmidt, Sköldin, Fagerholm, Hallberg* och Nyberg.

* Ej närvarande vid justeringen.